

L'ESQUELLA DE LA TORRATXA

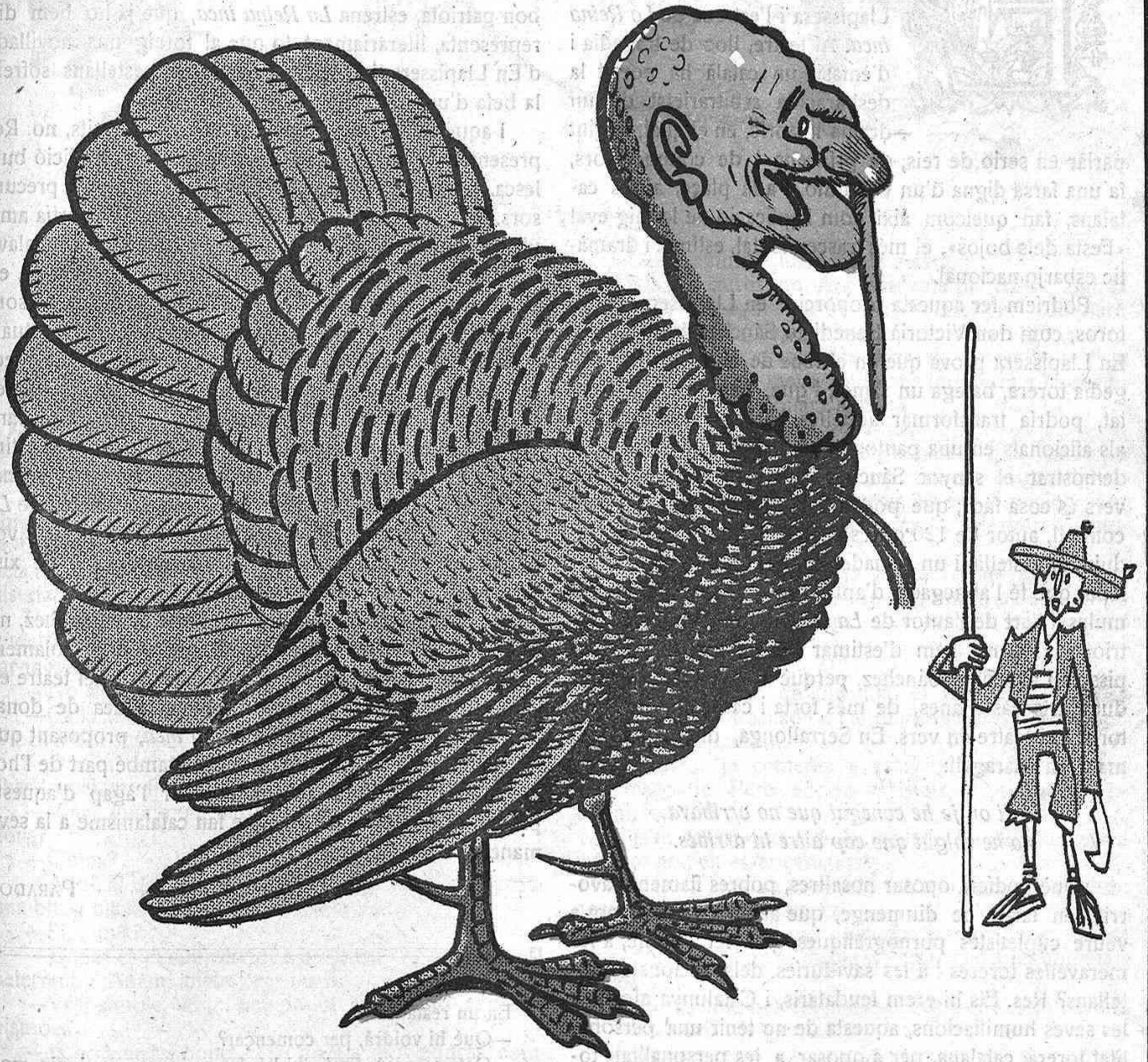
Núm. 1970 ————— Any XXXVIII

BARCELONA 29 DE SETEMBRE 1916

PERIODIC HUMORISTIC IL·LUSTRAT

10 cèntims ————— Atrassats: 20

EL DESTÍ

— Ben mirat, tant és que m'engreixi com no, si
tampoc haig d'arribar fins a Nadal.

CRÒNICA

FARSES

EN un mateix dia, Barcelona ha ofert dos espectacles de farsa a l'antiga: la cursa grotesca del Llapissera i l'estrena de *La Reina inca*. Al teatre, lloc de tragedia i d'ènfasi, un català ha portat la desbaratada arbitrariedad de un drama històric, en el qual, fingint parlar en serio de reis, de prínceps i de conqueridors, fa una farsa digna d'un vell bufó. I a la plaça, altres catalans, fan quelcom així com l'aplicació de la mig-aval «Festa dels bojós», el més trascendental, estimat i dramàtic esbarjo nacional.

Podríem fer aquesta proporció: en Llapissera és als toros, com don Victorià Benedicto Sánchez és al teatre. En Llapissera prova que en el fons de la llampanta tragedia torera, batega un sainet, i que, extremant l'habilitat, podria transformar aquelles sòrts que fan escriuir als aficionats en una pantomima sense perill. Com vé a demostrar el senyor Sánchez que el teatre heroic i en vers és cosa fàcil; que poden fer triomfar un escriptor com ell, autor de 120 obres en català, que ara està traduïnt al castellà, i un remader com el senyor Agustí Sanfeliu, que té l'abnegació d'aplicar lo que guanya venent mules a l'art de l'autor de *La Reina inca*. Nosaltres, patriotes catalans, hem d'estimar per igual al senyor Llapissera i al senyor Sánchez, perquè venen a destruir les dues arts castellanes, de més forta i castiça tradició, els toros i el teatre en vers. En Serrallonga, diu, en el poema d'En Maragall:

*Allí on jo he conegut que no arribava
no he volgut que cap altre hi arribés.*

¿Què podíem oposar nosaltres, pobres flamencs avorrits en tarde de diumenge, que anem als toros com a veure cupletistes pornogràfiques, per fer l'home, a les meravelles toreres i a les saviduríes dels aficionats castellans? Res. Els hi erem feudataris, i Catalunya afegia a les seves humiliacions, aquesta de no tenir una personalitat torera, catalana, per a oposar a les personalitats toreres castellanes. En Llapissera i en Charlot, foren els venjadors. No podíem arribar a tenir toreria? Doncs deshonraríem els toros, en fariem escarni i parodia, atormentaríem als seus sacerdots i als seus clients. I aparei-

xeren En Llapissera i en Charlot. La seva muleta era un troç de bandera catalana estripada i la seva espasa una falç adreçada. Si fossim capaços d'una llògica humorística, En Prat de la Riba hauria de presidir les curses d'En Llapissera.

Així aquest don Victorià Benedicto Sánchez, ens aconsola del dolor de no tenir teatre català. Els castellans volen crear un teatre nacional, ressucitant les grans figures de la seva historia amb versos d'aquells que es canten com una aria d'òpera italiana. Així van formant un teatre nacional i tradicional, en Marquina, en Valle Inclán, en Villaespesa i en López Alarcón. Nosaltres, mentrestant, per a escoltar català a l'escenari, hem de sofrir contemplant les cames absurdes de la Jordi. El senyor Sánchez, bon patriota, estrena *La Reina inca*, que ja ho hem dit, representa, literariament, lo que al toreig una novellada d'En Llapissera, i el teatre en vers dels castellans sofreix la befa d'una caricatura definitiva.

I aquests no són incidents artístics fortuits, no. Representen la continuació de tota la nostra tradició burlesca. En la nostra plaça, en Llapissera ha tingut precursors. Un n'hi hagué que després de torejar, sortia amb un cove a recollir els donatius del públic que li regalava tomàtecs, préssecs, pa, botifarres i altres queviures, en demostració de positiu afecte. I en quan al teatre, no som el poble de les velles gatades pitarresques i dels actuals *vaudevilles*? No inicià la nostra literatura poètica el rector de Vallfogona, i no s'entenen encara els nostres poetes amb sàtires i pornografies? No som els catalans els iniciadors i mantenidors de la caricatura i la sàtira política? No apareixen aquí els més llicenciosos setmanaris? No acaben d'arribar els primers números de *La Trinxera Catalana*, el periòdic que fan els nostres voluntaris en el front francès, i no està sempre plè de xistos bruts i de bromes groixudes?...

En Llapissera i don Victorià Benedicto Sánchez, no es podien donar més que a Catalunya, perquè solament aquí som capaços de riure'ns dels toros i del teatre en vers. Per això, acollim, fervorosament, l'idea de donar un banquet a l'autor de *La Reina inca*, proposant que En Llapissera i en Charlot obtinguin també part de l'homenatge. I en Cambó podria presidir l'àgap d'aquests patrioters sense saber-ho, que fan catalanisme a la seva manera.

PARADOX

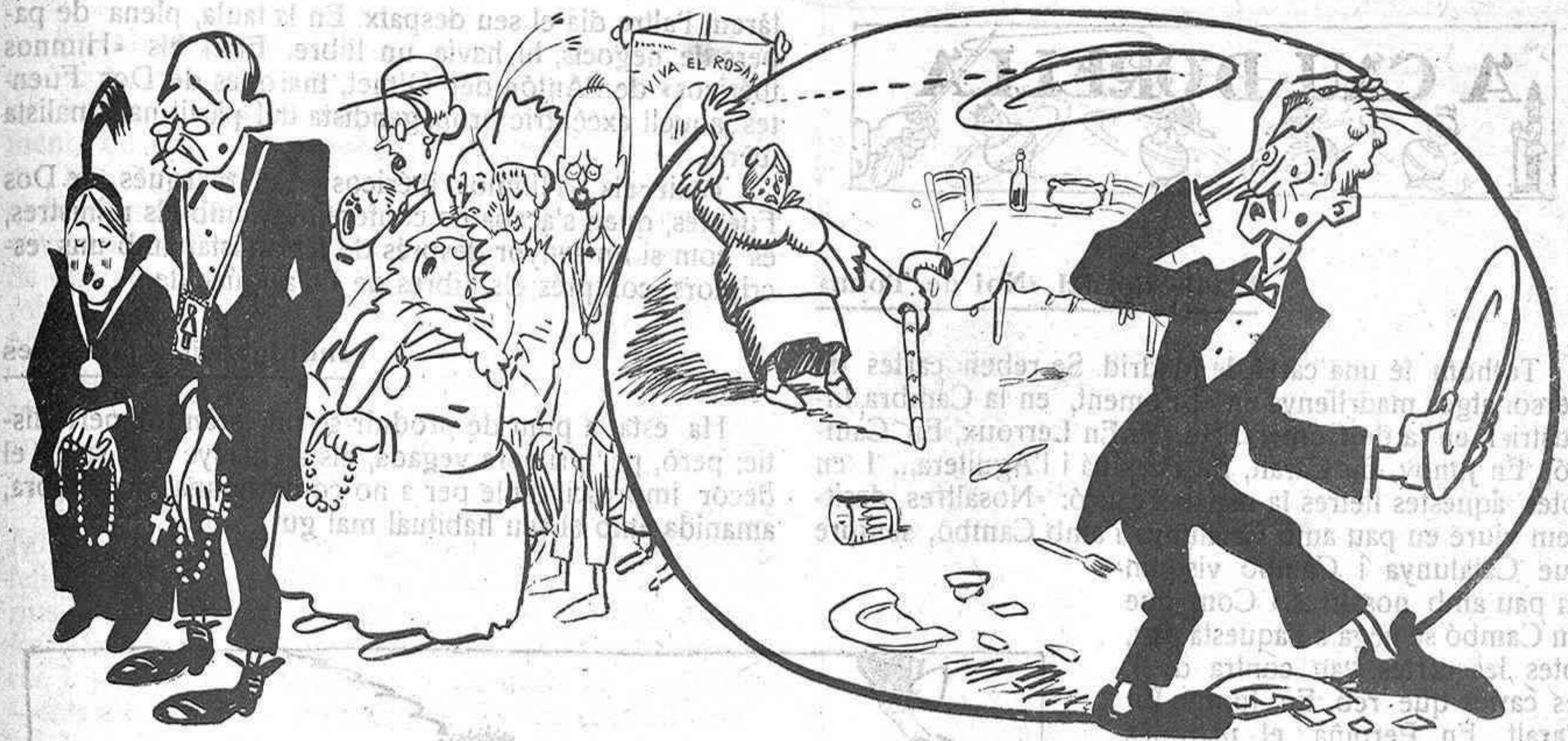
En un restaurant:

—Què hi voldrà, per començar?

—Ostres, però ficsi-s'hi bé: les vui que no siguin molt grosses ni molt xiques, que siguin ben fresques, que no siguin ni molt salades ni molt dolces, que siguin ben nètes, ben pulides i que les obrin amb molt compte...

—Escolti... ¿no les vol pas amb perles a dintre?...

CARA I CREU

Al rosari de la pau

A casa

Del Jardí dels humoristes

UN EXPERIMENT DE SUGGESTIÓ

En l'edat de fer el mico, en aquells temps que a un li agrada seguir dones pel gust de seguir-les, tenia jo per company un xicot que'm divertia molt per la seva xerrameca poca-solta i la seva imaginació fantasiosa.

Eren les seves manies més arrelades l'esperitisme, l'hipnotisme i, molt particularment, els diversos fenòmens de la suggestió mental. En les nostres llargues caminades pels *boulevards* aqueix era el tema preferit de les seves disertacions.

Una tarda, al passar pels Italians, en direcció a l'Avinguda de l'Opera, ve't-aquí que el meu amic, sense avisar-me, em clavà un recargolat pecic al colze.

—No siguis brètol!—vaig fer jo, donant un bót.

—Calla,... calla,... Acabo de trobar un «subjecte»... Un excelent *subjecte* per a les meves experimentacions.

—Què m'expliques, a mi, dels teus *subjectes*!... Si l'has trobat, confita-te'l.

—Vina, vina no'l perdem de vista. ¿Veus aquesta dona?

—Quina?

—Aquí, al davant nostre, aquesta dona que porta una blusa blava i unes faldilles blanques...

—Sí,... què?

—Doncs és el subjecte que buscava. Un subjecte espeterrant!... Anem, anem, seguim-la.

—Vés, ximple, vés!... Sempre'm surts amb aquestes histories.

—Ja ho veuràs, home... Tu mateix ho podràs comprovar... Sabs quan t'he donat el pecic?... Doncs allavores l'he agafada.

—No la deixi's anar. No te'n desfacis.

—T'ho juro; ja és meva. Ara, amb el pensament, ne faig lo que vui, d'aquesta dona.

—Doncs, mira... porta-me-la a casa.

—No te'n burlis, no. Al passar-nos pel costat, amb la mirada he conegut que'm perteneixia per complet; que'ns perteneixia, vaja... Un subjecte meravellós, ja t'ho dic. Ja veuràs com d'aquí una mica, si concentro tota la energia psíquica, la meva voluntat s'imposarà a la seva i li faré fer lo que'm donarà la gana.

—Vols dir?... Veiam, prova-ho.

Jo ja'm veia aquella xicota guapassa, que caminava depressa al davant nostre, completament entregada als nostres capritxos, oferint-nos totes les seves gracies, violada per la persuasió del meu amic. Aleshores, entusiasmats, apretàrem el pas.

—Fixa't-hi, va dir-me. Ara vaig a fer un petit experiment. Ja veuràs com abans de mig minut s'haurà girat.

—Vols dir?... Desde aquí darrera, pots fer-li tombar el cap?...

—Observa-ho.

Encara no acaba de dir això el meu amic, que la dona... paf!... se trasllada a l'altra acera. Després s'atura a guaitar un aparador.

—Veus?... Ja comença a estar violentada pel meu fluit magnètic. Pero encara resisteix... tornem-hi... fixa't-hi, fixa't-hi...

Jo ja'm començava a desil·lusionar; tot allò que feia el *subjecte* podien esser casualitats.

Ella es va ficar a un carreró estret; després a un altre; nosaltres sempre al darrera.

—Acostem-nos-hi més—va dir el meu amic.—Som massa lluny i el fluit se dispersa entre les demés voluntats que passen.

Per fi ens hi acostàrem tant, que quasi bé l'estalonavem.

—Ara, ara,... ja veuràs!... Jo no veia res.

—Ara's giral!... ara's giral!... I... al últim!... La dona es va girar... i ens va dir quatre

fàstics.

A. CHEVALIER

L'adhesió del «Noi de Tona»

Tothom té una carta de Madrid. Se reben cartes de persoratges madrilenys en el Foment, en la Cambra Industrial, en la de Comers. Ne reb En Lerroux, En Cambó, En Junoy, En Caralt, En Perpiñá i l'Aguilera... I en totes aquestes lletres la mateixa cançó: «Nosaltres desitgem viure en pau amb Catalunya i amb Cambó, sempre que Catalunya i Cambó visquin en pau amb nosaltres.» Com que En Cambó se nega an aquesta pau, totes les cartes van contra d'ell, les cartes que reb En Junoy, En Caralt, En Perpiñá, el marquès d'Olérdola i l'Aguilera.

El «Noi de Tona» ha determinat combatre an En Cambó, i ha rebut una carta de l'Alba assegurant-li que aprecia en lo que val d'un tan valios element econòmic.

El senyor comte

En els temps barbres, quan ni existien ni se'n parlava d'això que diem ideals, els nobles varons, mercadejant amb la seva sang i la dels seus vassalls, anaven d'una banda a l'altra oferint els seus serveis. I tan aviat lluitaven amb el rei com contra el rei, amb els blancs com amb els negres. L'història de Espanya, en els temps heroics de la reconquesta, és una història de traicions. Fins comença amb don Opas...

Ara a Catalunya tenim un altre don Opas, el senyor comte de Caralt, bisbe econòmic. Per un títol s'ha posat al servei de l'Alba contra les reivindicacions catalanes i, naturalment, En Caralt, després de decidir-se, ha canviat de bandera. No una bandera metafísica, sinó de veritat. En un xalet que li estaven fent en el carrer de Ganduxer, ben alta, ben dreta i ben sola, voleiava la bandera catalana. Però l'home anà a San Sebastián, parlà amb els ministres, conferencià amb el rei, i a la tornada ha manat treure la bandera catalana, substituint-la amb l'espanyola.

I En Caralt no'n té prou amb canviar de bandera. Nosaltres visi-

tàrem l'altre dia el seu despatx. En la taula, plena de papers de negocis, hi havia un llibre. Eren els «Himnos ibéricos» de l'Antón del Olmet, marquès de Dos Fuentes, aquell excèntric propagandista del partit nacionalista ibèric.

Tenir els «Himnos ibéricos» del marquès de Dos Fuentes, quan s'acaba de conferenciar amb els ministres, és com si un senyor després de fer amistat amb uns escriptors, comprés els llibres de Fola Igúrbide.

Indulgències plenàries

Ha estat a punt de produir-se un escàndol periodístic; però, per primera vegada, els alemanys han sentit el decor imprescindible per a no cometre una mala obra, amanida amb el seu habitual mal gust.

LES FALDILLES

—Elles cada dia les duen més curtes?... Doncs jo també.

En Marsillach havia escrit, en *El Liberal* de Madrid, una crònica parlant de les grotesques manifestacions neutralistes que s'havien produït a la Rambla, i, naturalment, deia que havien estat grotesques. Arriba *El Liberal*, ho llegeixen els alemanys amos de *La Tribuna*, i ordenen sigui llençat En Marsillach del diari. Acabava de enviar una de les cròniques que firma amb el pseudònim de «Ugolino». Agafaren la crònica, i dins d'un sobre li retornaren, amb una ordre de que passés per *La Tribuna*.

Tement l'escàndol se varen penedir, i En Marsillach, sense cap abdicació, continua a *La Tribuna*. Per alguna cosa se firmava abans «El Maleta Indulgencias». Aquesta vegada han estat plenaries.

Però En Marsillach va conèixer la gloria. Al jardí del Ateneu, quan se va saber la notícia, tothom va córrer a felicitar-lo. Allí l'Andreu, regidor, i En Pinilla i En Marius i En Montaner i En Jori i En Miró i En Borralleras... En Marsillach, assegut en la seva cadira, semblava un rei. I per primera vegada va trobar que els catalanistes —tots ells ho eren— no eren [tan dolents com ell deia.

Cataplasmes-Junoy

En Junoy ha fet una memoria, de la qual n'ha tret tres còpies: una per al rei, una altra per a En Romanones i la tercera per a l'Alba. En Junoy escriu en ella tot lo que un bon govern hauria de fer per a aquietar els esperits a Catalunya, i reorganitzar a Barcelona el partit lliberal.

En Junoy ens va explicant el seu pensament.

—Però ¿i si l'Alba cau? I si cau En Romanones o no té oportunitat per a atendre els seus consells ¿per a què haurà servit la seva memoria?

En Junoy fa tres o quatre ganyotes seguides, mastega el puro, amanyaga dos goços, dos!, que l'acompanyen, i respòn mig rient:

—Aleshores treuré una altra còpia per a En Dato.

En Junoy, ja se sab que és una mena de rei d'Orient, el rei negre que a tot arreu va deixant presents, estimant a tothom.

—Però si la memoria proposava medis per a la reorganització del partit lliberal ¿com podria aprofitar-la En Dato?

—Tot lo que dic —ens respòn— per a reorganitzar el partit lliberal, serveix per a reorganitzar el partit conservador.

En Junoy hauria d'haver inventat el «Pagliano» o la «Pomada Panxo».

El teatre català rebutjat a "Romea"

Mai com en aquesta ocasió pot ben dir-se que un afer «mereix capítol apart». Per això el separem de la secció «Teló enlaire» per a parlar-ne degudament.

Els senyors empresaris de «Romea» (Teatre Català—nom registrat—) han rebutjat la combinació que els hi oferien per a que la nostra escena hi fós hostatjada aquesta temporada.

—Mira-te'l, sembla un espia-dimonis...
—Ja ho veus, doncs, és un espia-alemanys.

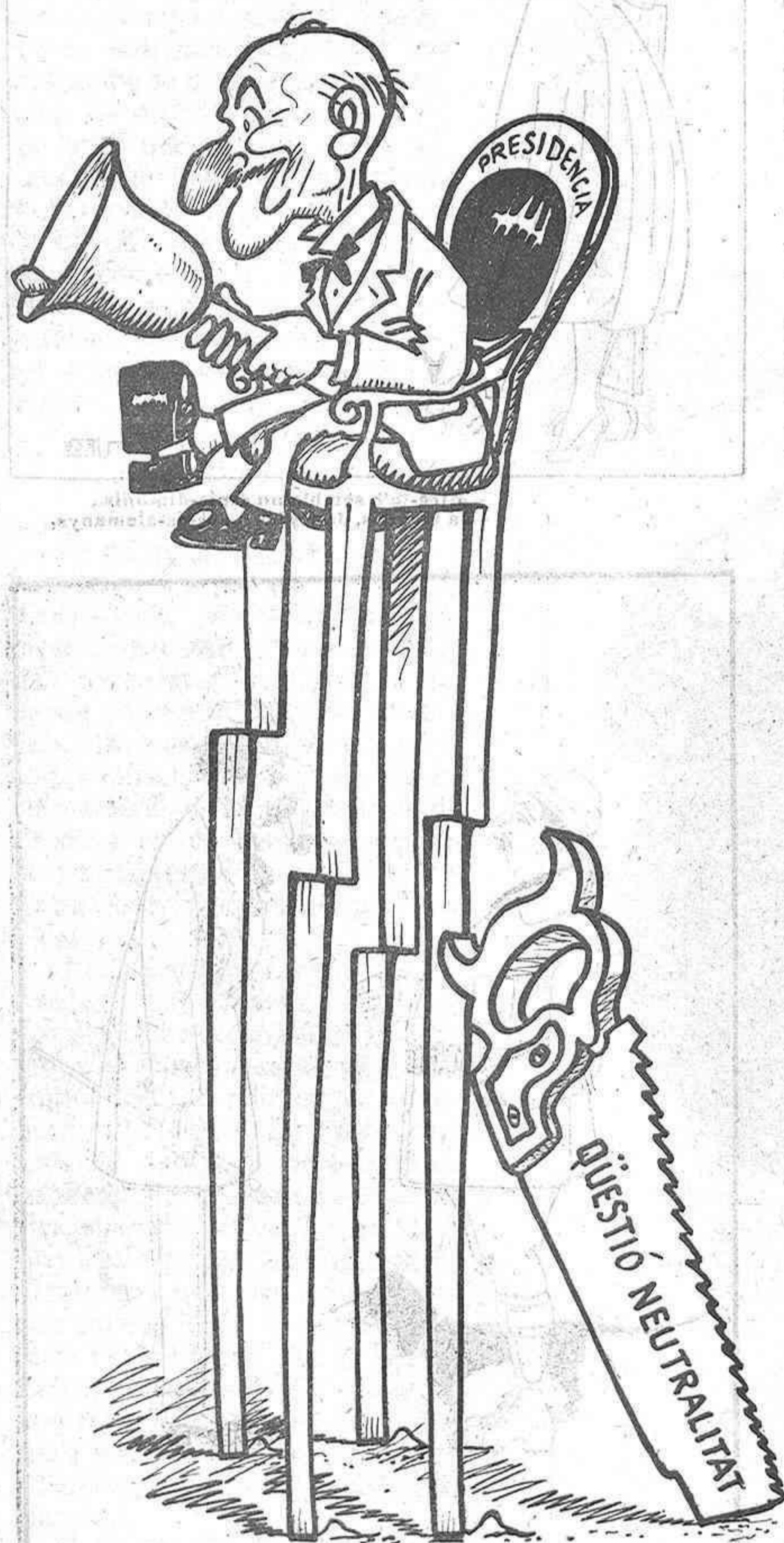

—Contra qui vas, tu?... contra els anglesos?
—Jo? Contra els conills.

El fet és greu, per les circumstàncies en que s'ha produït, per la forma en que s'ha comès, que ha desautoritzat soberranament als empresaris de «Romea» per a seguir disfrutant la propietat registrada i exclusiva del nom de *Teatre català*, que tan malament, amb tanta manifesta i grollera antipatia acaben de tractar.

Els termes del problema són clars i terminants. Descomptem de primer entuvi el perfecte dret en que tothom se troba de fer a casa seva lo que li dongui la gana. No és pas aquesta la qüestió, i nosaltres callaríem, respectant aquest dret, si la combinació proposada als senyors empresaris de «Romea» fós a base d'exposició dels seus cabals, a risc dels diners esmerçats en el negoci, amb obligada col·laboració financiera de tots i cada un d'ells en el mateix. Aleshores ells podrien

—No sé... me sembla que no hi faré gaires anys en aquesta cadira...

al·legar desconfiança en l'èxit o purament poques ganes o disposicions d'empendre aital temporada. Però el cas és essencialment, fonament distint. No's tracta d'això ni molt menys.

Els entusiastes empresaris de català, confiant lògicament que aquells que amb tant braó i tanta cridaneria defensaven el seu dret *exclusiu* a l'ús del nom *registrat* de «Teatre català» acollirien la seva proposta amb la major bona voluntat i amb totes les facilitats possibles, els hi proposaren *arrendar el teatre «Romea» per un any mitjançant el preu de 35,000 pessetes*. El negoci per als empresaris de «Romea» era clar. Afegeixin an això que l'única combinació que, amb prou penes i fatigues, havien trobat, per a oposar an aquesta, era la d'En Puga—excel·lent actor, a qui fem la justícia de reconèixer sos mèrits,—però que *per primera vegada* actuarà de director amb una companyia forçosament formada a corre-cuita amb rebutjos de totes les companyies d'Espanya. Aixís, doncs, la empresa de «Romea», que en la *prova* d'aquest negoci exposa el seu capital, abans d'hostatjar a l'escena catalana obrint-li els braços amb un afecte tan desinteressat que no li costava un cèntim, ha preferit, després de moltes dilacions i vaguetats, arriscar-se a córrer aquesta aventura de dubtosos resultats... Tot abans que teatre català!

El fet és, doncs, clar i evident. El menyspreu, l'antipatia, la mala voluntat envers la nostra escena, estan ben manifestes. L'empresa de «Romea» ha comès un acte ignominiós que taca per a sempre més la tradició i la historia del seu teatre, casa pairal de l'escena catalana.

El fet és incalificable, des d'un punt de vista social i patriòtic. I deu obligar-se a empresa tan anticatalana a esborrar aquell nom *registrat* de «Teatre català», que és damunt de la porta de «Romea» i a la capsalera dels cartells una infamia plena de cinisme i de pocavergonya.

¿Quin dret hi tenen aquests senyors que d'aquesta manera maltracten a puntades de peu el nostre teatre, a usufructuar la seva representació? ¿Quin dret hi té el senyor Roquer, que carregat de diners, no content amb no arriscar-los en favor del teatre català, ni tant sols permet que, no costant-li un cèntim, pugui intentar-se son desvetllament?

No pot consentir-se, no deu tolerar-se que aquests senyors botiguers tinguin semblant rètol en la seva botiga. Ja els hi posarem, si volen, com a *inri* en la creu que mereixen.

Els nostres autors deuen empendre aquesta campanya. ¿Què esperen els senyors Iglesias, Rusiñol, Guimerà? ¿I tots els altres? ¿Es que's creuen deslligats de tot compromís en aquests afers?

¿Què esperem tots? ¿Quan ens aixecarem d'una vegada per sempre, per a fer l'obra serena de la nostra fè i de la nostra justícia?

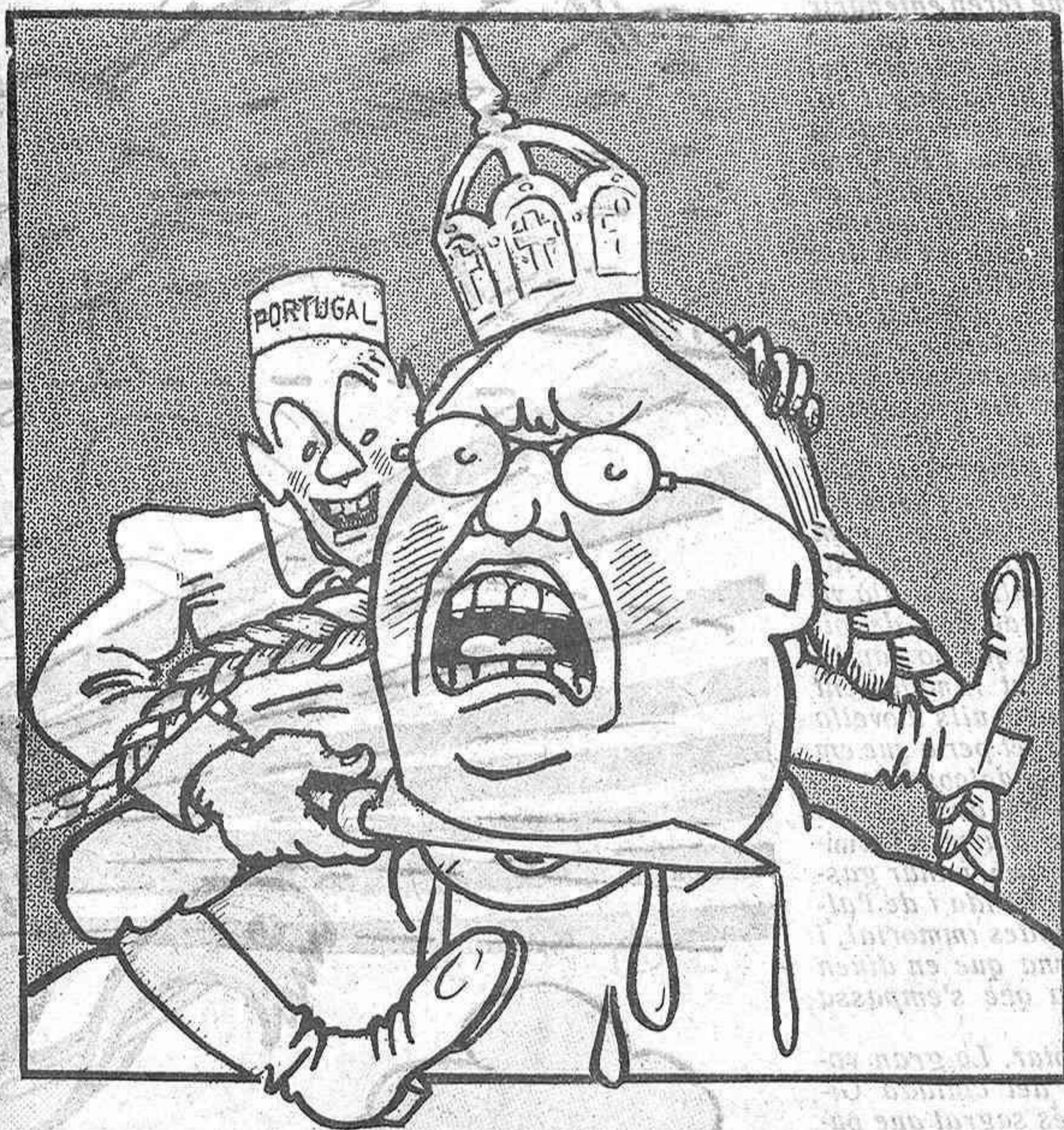
Esperem que la casualitat, més ferventa que nosaltres, purifiqui el «Romea» com feu amb el «Principal»!

¡VERDÚN!, per E. Díaz Retg.—Aqueix llibre de cròniques de la guerra porta per subítol «Diario de las batallas del Mosa, desde 21 de febrero hasta fin de marzo de 1916.» L'autor, segons propia confessió, es limita a espigolar, presentant-ho amb altra forma i a través del seu temperament, tot quant ha pogut recollir referent al més terrible dels episodis de la gran guerra, com és l'atac formidable i la defensa heroica de Verdun.

Durant la seva visita al front de batalla, el senyor Díaz Retg pogué pendre interessantíssimes notes que l'ajudaren a aixamplar o rectificar la seva tasca de fidel cronista; de aquí que moltes de aqueixes pàgines es llegeixin amb la delectança de les narracions viscudes.

ELS PETITS SE FAN GRANS

Portugal.—Part hi vui a la rematada!...

De tot-hom és sapigut l'èxit dels seus articles en el popular diari *El Diluvio*; èxit degut tant a la seva traça de escriptor com a la seva sincera i exaltada francofilia.

El llibre està dedicat al generalíssim Jofre, en pagament a la galanteria de haver aquest obsequiat al senyor Retg amb un autògraf en l'entrevista que'l dos tingueren en el quartel general.

La presentació del volum, que està atapaït de gravats de bèl·liques escenes, no deixa res que desitjar.

SEPT SCIENCIES

LES ELECCIONS DE GIRONA

A no ésser que quan menys es pensa surt una bala i cau un ferit, les eleccions per diputats serien un gran bé pels pobles.

Hem vist d'aprop les eleccions de Girona, i hem quedat empendats de veure com la lluita electoral dona força, vida i moviment... allí on han tingut la sort d'haver d'acudir a les urnes.

La quieta ciutat immortal, tan recollida, tan pacífica, tan simpàticament endormida, en temps normals i quan no hi han comicis; aquesta ciutat on els rellotges toquen més hores que enlloc més; on les campanes toquen tan i tan sovint que es diria que aquí la gent moren com a mosques, si no es sapigués que es mouen perquè els campaners són artistes que senten amor pel seu art (l'art subtil de tocar campanes), en aquesta ciutat dels carrers estrets, on creix l'herba entre les escaletes, les eleccions hi han donat una vida i un moviment que per tres o quatre jorns això ha semblat un barri de Londres.

Com que en aquest temps de l'any el diputat no té gaire feina, n'han vingut molts. N'han vingut vuit, deu, dotze, tot un rengle i tots bons i de lo més triadet. Lo que es diu la plana major. Els que podem presentar amb orgull quan ens visita un estranger. Lo milloret de cada casa. N'han vingut tants, que en una barraea han fet aquesta concessió:

—Entrada general, un real. Niños, soldados y Diputados quince céntimos.

I han fet calaix.

A més d'ells, i cridats tal volta per l'«Atracció de Forasters», han vingut un floret d'hommes que amb tot i ésser l'angusta Girona tan antiga i experimentada, encara no els coneixia. Han vingut una trentena d'aquests pràctics en fer eleccions; d'aquests subjectes simpàtics, actius i desinteressats, tan aptes pel set i mig com per fer un set a la pell de qui sia; d'aquests braus que es juguen la vida del pròxim com si fós... del pròxim, i la seva com si fós propia; que els diuen: «Tira» i ells van tirant; que estimen tant el sufragi, que allí on se sufraga, allí corren... i voto que va, voto que vé, no vota ànima que no els convingui: de aquests joves entusiastes que abandonen el sant Treball (amb majúscula) per a defensar un ideal (amb minúscula); dels ciutadans que duen un alies darrera del nom i del llinatge. Han vingut, i no han estat en vaga. Han treballat amb tanta fè, amb tant civisme i amb tants coneixements, que an ells es deu més que a ningú aquesta animació de que parlavem.

Els diputats han donat dos mítings (tots dos ben atapaïts d'entusiasme i odi al contrari) per presentar als dos candidats, i aquests candidats, amb modestia, que no tenim mots per alabar, han vingut a dir que no eren dignes del càrrec que demanaven, per medi del vol, ajudat sia amb pago, que s'en diu coacció; sia amb trets... que no sé com ne diuen; modestia que els diputats han combatut amb l'eloqüència que els dona l'investidura i modestia que si d'una banda els fa dir: «Jo no serveixo» per altre diuen: «No vé d'aquí. Em sacrifico pel partit. Voteu-me, que no vindrà d'un. El qui és d'un partit ja té amo. I amb això de la disciplina, el que sab de què va és sempre l'amo».

En defensa, doncs, dels dos martres, o sia els dos sacrificats, els diputats van anar parlant. Cada hu segons el seu art, els seus recursos o els seus latiguillos,

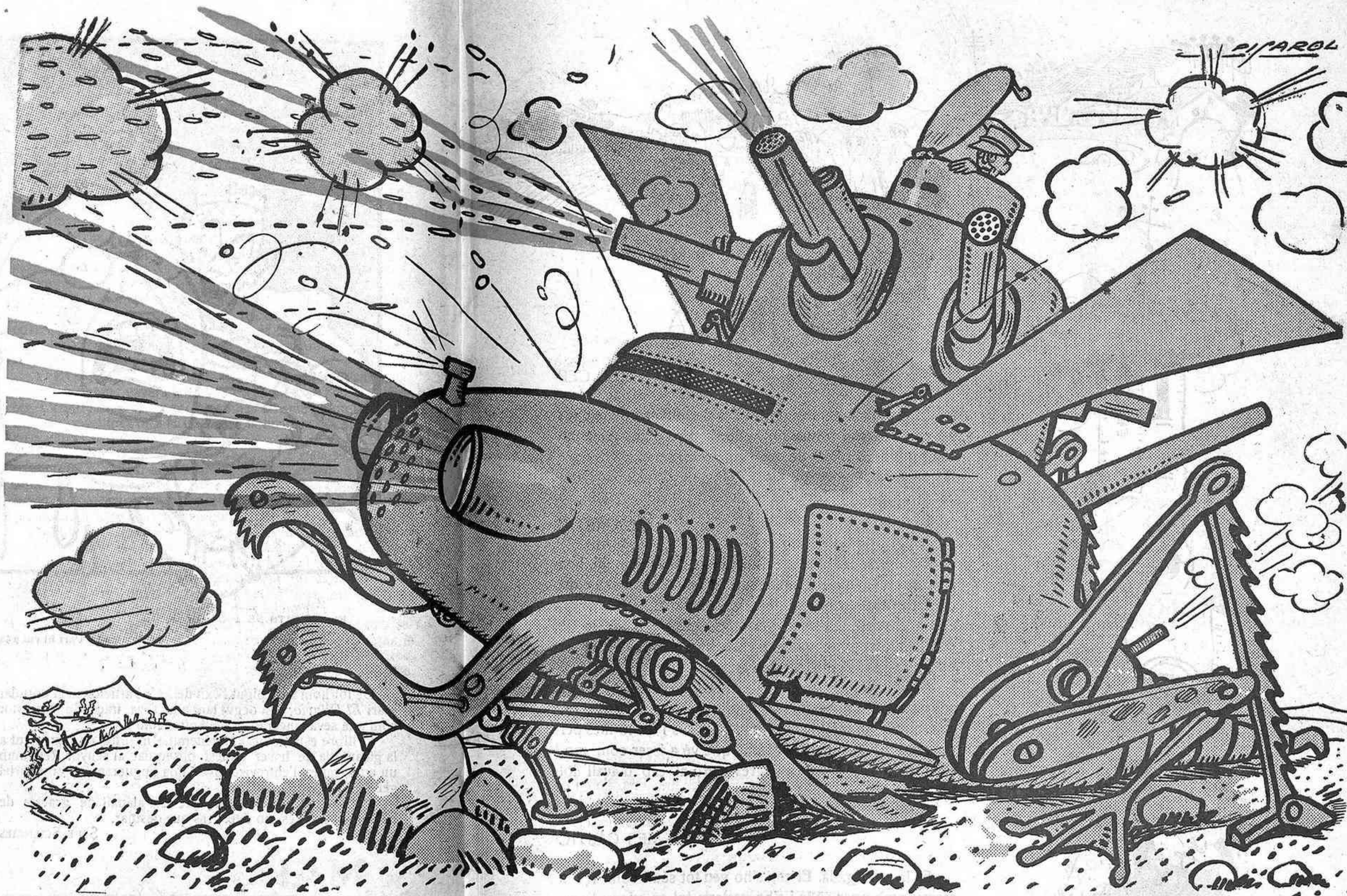
demonstrant tots grans facultats, lleals desitjos i bons aliments, amb una fe i un entusiasme que feren entendre els dos bandos. Aquí s'ha esmersat més oratoria que no ha plogut en deu anys. Aquí s'ha vessat el civisme pel broc gros. No s'hi ha planyut res. Aquí hi ha hagut totes les escoltes. Aquí la gran eloqüència conservadora d'En Lerroua i la neutralment revolucionària d'En Cambó. La brillant d'En Rahola. Aquí els que s'enfaden i de sobte s'aixequen, i en castellà condemnen el caciquisme, i diuen cridant: «A mi entendre» i «a mi juicio» i un diu: «¡Bravo!» i un altre: «¡Bien!» i pleguem el ram. Aquí els que diuen: «Seré breve...» i prou, prou... ja podeu sentir-vos. Els del: «No quiero cansaros. Comprendo vuestra impaciencia para oír...» el que segueix, que tampoc vol impacientar-vos per sentir l'altre, etc., etc. Els que segueixen parlant fins que el públic els aplaudeix, i quan els han aplaudit... s'engresquen, i com que s'engresquen, hi tornen... i quan hi tornen reben més aplausos, i quan els tenen vinga anar seguint. Els d'oratoria casolana, com feta de casa, oratoria que en podríem dir d'escudella; el que segueix a l'escudella, que és el bullit... i allà va la cansalada i la gallina i la pilota i a cada cop de pilota guanya sis vots o sis consciències; els que ho fan bé i no hi ha res que dir; i els que ho fan tant remalament que fins el pobre candidat s'els mira amb ulls d'ovella ferida, com dient-los-hi:—Quin mal t'he fet per a que em reventis al defensar-me; els que viuen als dolços pits de la Mancomunitat catalana i la defensen desesperats com si els treguessin el biberó; els que diuen: «Termino... termino» i vinga anar dient que terminen, i anar gastant gas i paciència, i tots, per fi, d'una banda i de l'altra, retreient a la ciutat l'ésser tres voltes immortal, i recomanant aquella Urna! aquella Urna que en diuen santa... i que més aviat sembla una oca que s'empassa tot lo que li donen.

I a l'endemà, sentits els parers, a votar. La gran vocació que dongui a entendre la voluntat del ciutadà Gironí. L'endemà, a complir el deure més sagrat que pugui tenir l'home... i d'aquell endemà, la veritat, confesso als meus llegidors que no en vaig entendre un sol mot.

No vaig entendre, per exemple, que a un candidat republicà l'ajudés un governador que és monàrquic, i com a monàrquic, tingué tan bona voluntat per a ajudar a la República. No vaig comprendre que els neutrals, aquells neutrals que volen la pau a trets i a garrotada seca, anessin a votar a un al·liat, que la província de Girona no tingué més que doscents carlins (octau de carl per capellà); que els d'En Maura, si! sufragessin als d'En Maura, no! o viceversa, i que els que compren vots per vil moneda, o els que prenen la papeleta pel noble joc de la garrotada, haguessin de dir-ne coacció, havent-hi un nom tan clar per aquests actes.

Jo he sentit a dir que la política és una cosa molt seriosa. Sense anar més lluny, abans d'ahir vint diputats van dir-ho. M'ho havien ensenyat de noi. Ho havia llegit a l'història de la Revolució francesa, en tenia un convenciment, i a no ésser mes conviccions tan fermes i tan arrelades, alguns... indicis que vaig veure m'haurien fet tenir els meus dubtes.

Jo ja sé que quan un home vé de Jaen expressament per acceptar una acta de Girona, és que el partit l'ha sacrificat. El partit li ha dit: apa, representa'ns; però també ens diem:—i avui per demà... que tingui de defensar la República Espanyola (que, encara que no portem pressa, bé podria succeir) que no podria preguntar-se: A qui rediable representes? Per quin dimoni de set sous el governador devia ajudar-te? Per què et devien votar els carlins, els integristes, els reaccionaris, els Maures i els al·liats, etc.? Que s'han tornat carrinclons a Girona? Que ja saben què voten? Que he d'ésser un acumulador? Que he d'ésser un cara-girat? Que no saben que el sufragi és una cosa reconsagrada?... i pensant això... el diputat: si alabo als uns, ofenc als altres; quedar-se

MONSTRÉS DE LA GUERRA

El nou automòbil blindat, invenció dels anglesos, que tants brillants resultats està donant al nord de França.

mut per un sempre més; i un diputat mut és un número, és un tanto, és un llobt, és un florero al Congrés, per adorno i decoració d'aquella ampla i santa Casa.

Però la qüestió és que ell ha guanyat, i diga-li boig l'acta és ben seva.

Ell hi ha guanyat, i hi ha guanyat Girona, practicant-se en el noble joc del sufragi universal.

Ha vist que no hi ha res tan just com aquesta bella igualtat davant de la llei ciutadana. Que si l'Alvarez de Castro hagués anat a les urnes, hauria tingut els mateixos drets que l'invicte Pepet Gitano.

—Un home, un vot, sia lo que sia.

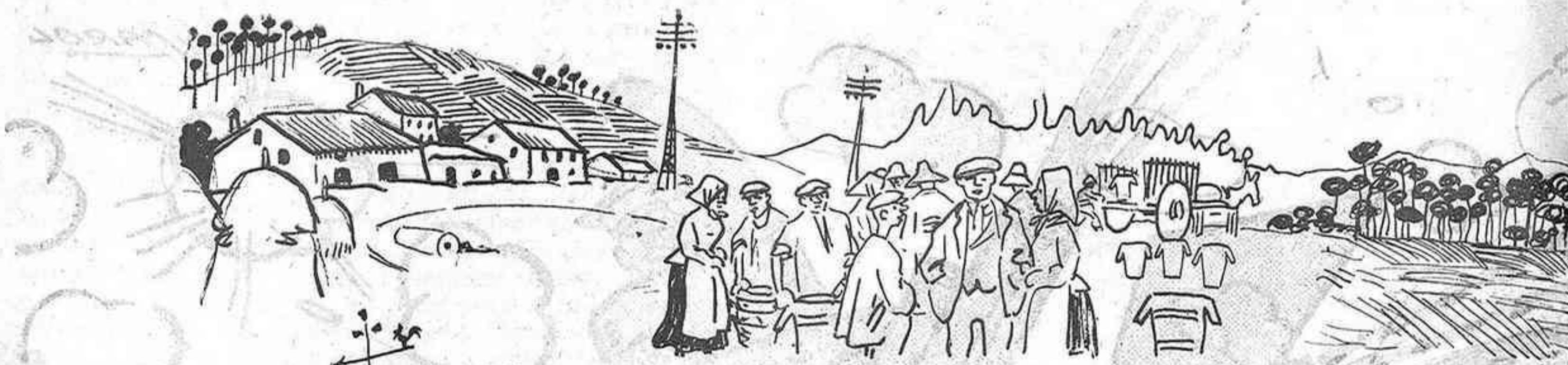
—I tants vots, un diputat, vingui d'on vingui i... vagi allà on vulga.

Per això varen morir tants martres: per a que Girona tingué urnes i joves aptes i diligents per a que vetllessin per les urnes.

Els martres es veu que no badaven.

XARAU

LA BREMA

EL CEP

El cep quan neix és bort, té moltes fulles i petites, els sarments llargs i prims: un camp de ceps petits és un paradís per a un remat de cabres però no serveix de res a la humanitat.

EL CÀSTIC

En aquest cas el càstic és l'empelt. Aixís com hi han persones a les quals és necessari fer entrar el saber a cops d'estaca, aixís com a la dona la feconditat li costa sang, al cep, el produir els raims daurats, vermells o negres, de pell tova o com de vidre, li costa una ferida i el sentir introduir-se dintre ell un còs estrany.

No vos penseu per aixó, com en Soler de Sojo, que aquest còs estrany pot ésser una maduixera, no. Els ceps, com nosaltres, estem per el nos amb nos i tot lo més per riparias amb plantes de la terra, que vé a ésser com morros i cristians o blancs i negres però al cap d'avall tot persones.

MES CÀSTIC

Es la espurgada. El cep s'ho veu tot séu i comença a creixer amb poca solta i s'ho gastaria tot en ufana. Sembla un *corrido*. Bòl Arriba el pagès i li talla les comes i lo que ell esperançava fer-se malbé té de guardar-ho dintre perquè produeixi més i més en el pròxim estiu.

ELS RAIMS PETITS

Els raims petits són una cosa fastigosa igual que els infants al nèixer. La diferencia és que els uns són verds i els altres vermells.

ELS PRIMERENCS

Són poca-soltes com els nois (els de parra) o agres com les mocetes (els de vinya).

LA PLENITUT

Ha fet sol, ha plogut, cada raim ha prèson color propi, sa dolçor carecterística i son gust. El pagès ha alçat els sarments per a que fassin salud. I ells se'n aprofiten. S'inflen, se tornen uns negres i els altres de color d'or. Aleshores s'arriba a:

LA DEGOLLACIÓ DELS INOCENTS

La gent ne diuen brema, però en realitat és una brutal carniceria; qui amb falsó, qui amb estisores, separen mare i fills i deixant la rabassa abandonada empresonen als dolços raims primer en còves i després en portadores. Seguidament al cup.

TORMENT-FROMENT

Allí els trepitgen, els esclafen ballant-hi assobre i la seva sang raja. Els inquisidors, sí, els inquisidors la recullen i la fan bullir. Del torment dels pobres raims ne treuen el suc que alegrarà llurs vides.

LA VENJANÇA

Però l'alegría no dura mai en la casa del pobre i aquí el pobre som nosaltres. Dona'ns força, vi! suc de raims, anima'ns! bevem-hil! bevem-hil!

*Vivite bebite, col-legiales
Post multa saecula pecul'la nul'la.*

I aleshores el vi se venja i els mortals tenim mal de cap, i mal de ventrell i vomitem i no sabem lo que diem i... oh, gran vergonyal caminem de quatre grapes com els burros i ondulant com les serpents.

A pesar de tot, no és mal estat aquell de *bene potus*.

TELÓ ENLAIRE

Obra forta, teatral, vigorosa, aquesta d'En Rovetta *I disonesti*, que amb el títol de *Los resignados* ha representat En Morano aquests darrers dies. Rectilínia, simplista, l'obra no té vacil·lacions. Com una sageta, a la que la velocitat no deixa desviar-se, el drama d'En Rovetta va recte i segur al fi que's proposa. Aixís, la seva pròpia grandíssima habilitat sembla inconscient, nascuda de la mateixa naturalesa de l'argument, connatural amb l'essència mateixa del drama.

D'una amargor infinita, d'una terrible i torturada negror d'esperit, *I disonesti* és un crit de dolor, de revolta, de fàstic que, mentres té la força del qui es rebela contra la vida, té l'aplaudiment del públic, però que al fer del protagonista un *resignat* més, un home deshonrat i miserable, a qui les circumstàncies han dut a tots els abominables extrems i a les fastigoses condescendències, no acabà de merèixer el sufragi aprovatori de la multitud.

No obstant, aquesta línia parabòlica que segueix el drama, aquesta evolució del seu protagonista cap al vici i la deshonra, aquesta caiguda fatal i irremeiable cap a l'enfangament, és tota la força, tota la eficàcia del drama.

La vida és la gran incitadora i encobridora. Tots els delictes tenen una sortida quan l'ànima ha fet la bella i santa i meravellosa força de sa llibertat. En l'ample llit de la gran bagassa caiem tots i per a que la llum no ens faci mal, al llevar-nos amb l'agror a l'ànima, persistim en enfonsar el rostre en aquell coixí de pecat, amb aquella mateixa actitud que criticàvem en els altres i que la nostra consciència rebutjava. Heu's-aquí, en síntesi espiritual i darrera, la línia fonamental del drama, agè a tota gràcia de retòrica i tota galanfa d'istil Drama punyent, sagnant, descarnat i viu.

La representació de *Los resignados* significà, per a En Morano, un dels èxits més grans que un actor ha obtingut a Barcelona. Però ell ens permetrà que, abans de parlar d'això, ens deturem una mica a detallar l'elogi que mereix la senyoreta Villegas. Es doblement de justícia fer-ho, perquè son paper és de aquells que solen dir-se *poc agraits*. El de l'home és el que s'emporta l'interès del públic. Però, sobre tot, en la gran escena final del segon acte, precisament contra més admirablement situada en la vera condició reflexa de son paper se trobi l'actriu, més podrà ressaltar triomfal i violenta la tasca del actor. I en aquesta escena, difícilíssima i poc agraida, la sobrietat amb que la senyoreta Villegas donà vida al moment anguniós i terrible, mereix tots els elogis.

Per lo que respecta a En Morano, és precisament la sobrietat lo que cal elogiar abans que tot. No tenim temps ni espai per a fonamentar tot l'elogi

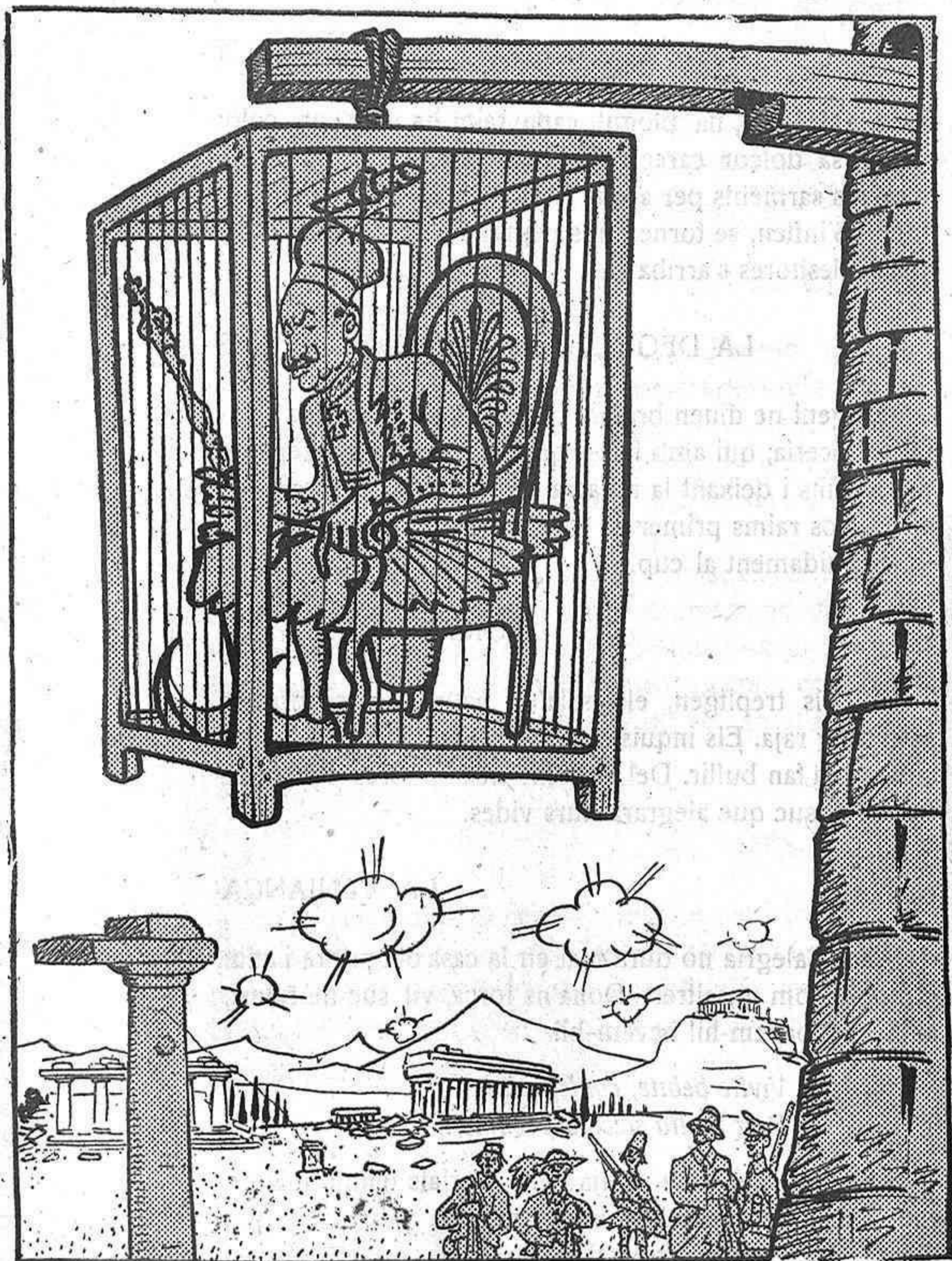
que sa interpretació de *Los resignados* mereix, però no podem, no devem deixar-la passar per alt, sinó recomanar a tots els bons aficionats vagin a veure'l, doncs és una de les creacions més definitives que's fan damunt les taules.

Dels demés, el senyor Campos que, en alguns moments, fou un *caricato* italianíssim.

I de *La reina inca*, que és tot un *vergel de sinsabores*, què en direm? Sembla inspirada per En Carulla i escrita per En Cullaré. Sembla això i és molt més. Té una arrel de genialitat exclussiva d'aquest *inca* senyor *Zechnas*, més indio que altra cosa, que mai han arribat a tenir aquells dos altres ingenis que al fi i a la cap, pobrets!, no saben res de la vida de Felip II i si a mà ve no saben què vol dir *Salom pò ni Pachakramak*.

Quina flor de novetat més exquisida i dolça, més *moral e instructiva* aquesta que diu la princesa de Eboli:

«Si yo a todos los hombres
fuese a calmar su ansiedad
tendría una parentela
como en tiempos de Jehová.»

A GRECIA

Cavallers: hèn-se-la aquí
la difícil situació
del pobre rei Constantí.

—Ja ho sabs?... Ara'm vul dedicar al mateix treball que fa la Jordi.

—Mal fet, dòna, D'ençà que'ls drames fan riure tant, ja van per terra els vaudevilles.

Ah! Si En Guimerà hagués conegut an aquest home per a col·laborar amb ell a *La reina jove*, quins discretejos no hi hauria hagut en aquella cort fantàstica!

Tota l'obra té aquest caient poètic que no arriba a totes les intel·ligències. Hi han, ademés, escenes índies, música i dances i trajos i molt luxe, això sí.

El públic sortí satisfet, molt satisfet. L'obra era molt més de lo que ningú hauria pogut imaginar mai. Ni la fantasia d'En Peius podia somniar-hi. En Victoriano Benedicto Sánchez ha fet honor al seu nom. Ha sortit victoriano, benedit i completament «sánchez». També ens agradà molt la música d'En Martirià Pigem. Tant que al final—i molt abans del final—els espectadors cridaren: Pigem! Pigem! Havien rigut tant!

En fi, no hi pensem més. Quan el príncep es mor a *La reina inca*, un personatge ho anuncia: *El príncep està en el cel.* An allà hi és també En Sánchez en còs i ànima amb tots sos companys martres.

Al «Apolo» En Rojas obtingué un èxit interpretant *El Cardenal*. La funció d'inauguració fou un plé i En Guilemany creu que farà quartos. Jo així li desitjo.

Miss Cañamon, opereta, que és la mateixa que amb el títol de *El duc Casimiro* representaren els de la companyia Caramba, no arribà a agradar al públic del «Nuevo» per més esforços que feren la Gil i la Ferrando i En Videgain per a salvar-la. Mal començament! Ja s'adobarà.

Al «Tívoli» s'ha despedit la Blanquita Suárez.

FARFARELLO

Don Frederic Volpini, qui a la fi ha resultat guanyador del plet que sostenia amb la Junta de propietaris del «Liceo» i de consegüent continuà essent empresari del nostre Gran

Teatre, ens ha donat alguns noms dels artistes lírics que sentirem aquest hivern a Barcelona i de les obres que representaran.

Entre els més coneguts figuren la gentil Elvira de Hidalgo, a qui el matrimoni diuen no li ha restat pas cap facultat; En Bonci, quin sol nom ens recorda nits famoses; En Schipa Titto, nou a Barcelona, però que segons diuen serà l'èxit de la temporada; el colòs Battistini, qui es despedirà de l'art en nostra ciutat; En Crabbe, de qui en tenim inmillorables notícies; torna el gran Nicoletti, i altres i altres, quins noms no recordem ara.

Debutaran amb *Manon* i tenen de repertori lo més escollit del italià i wagnerià, esperant-se amb gran interès la represa del *Matrimonio segreto*, d'En Cimarosa, i l'estrena del *Segreto di Susana* (tot seran secrets) i *Las Majas*, del mestre espanyol Mario Mateo.

També anuncien, amb aires d'aconteixement, *Maruxa*, d'En Vives, cantada per En Battistini.

Que's compleixin totes les promeses és lo que més desitgem.

ELS DEPORTS

—Els mecànics tingueren l'idea d'engruixir la seva biblioteca (idea molt plausible), i organitzaren un partit de football entre el R. C. D. *Espanyol* i al F. C. *España* en el camp del primer (cosa encara més plausible).

D'aquest partit és del que volem parlar un xic, res més que un xic, perquè resultà una cosa de les més ensopides que hem vist en aquest ram.

Figurin-se que en els dos equips hi havia lo milloret de cada casa; que en els rojos hi havia el colossal Casellas i en els blanc-blaus el no menys colossal Kinqué.

Doncs bé, ni en Casellas estigué a l'alçaria, ja que lo únic bò que va fer fou entrar-se ell mateix un goal (el de la victoria dels espanyolistes), ni en Kinqué estigué res més que apàtic tota la tarda. Dels demés ni parlar-ne. Exceptuant en Pacan que es defensà molt bé en la segona part, tot lo altre, palla.

En resum, que'ns creiem passar un bon rato i ens avorrírem. En Doménech fent de *referée* està pitjor que fent xistos. I el públic espanyolista fet una fera perquè els seus no guanyaven. De poc que hi han clatellades. Bé, vaja, no n'hi ha per tant!

—En canvi a Tarragona les coses anaren com una seda. Tant la natació com el *rowing* estigueren esperterrants.

Respecte a la primera, guanyà el noi Berdemàs, com era de suposar.

I referent al segon o sigui a l'art de l'estropada, ne foren guanyadors els campions d'Espanya del «Club de Mar», que decididament, per ara, resulten invencibles. No hi valgueren ni alemanys, ni tripulacions seleccionades, ni res. Popa a tots.

Els del R. C. Marítim, que es el Club més vell, s'accontentaren en guanyar la regata de *debutants*. Déu n'hi doret!

En *resumidas cuentas* (que diu la meva portera) unes festes deportives magnifiques i una demostració palpable de que Tarragona no és pas cap ciutat morta com diuen, si no viva i molt viva. Visca, doncs!

—També ens enteràrem diumenge que hi havia curses a peu en el passeig de Sant Joan i els barris de Sant Pere, en unes festes de carrer.

Això no tindria res de particular. Lo que sí trobàrem estrany es que hi concorreguessin corredors com l'Erra i en Calvet que valen una mica.

Fer de número en una festa de barri, no ho trobem pas gaire lògic en dos dels futurs concurrents a les futures olimpíades.

Creguin-me, no's gastin d'aquesta manera, que és llàstima. Es un consell d'amic.

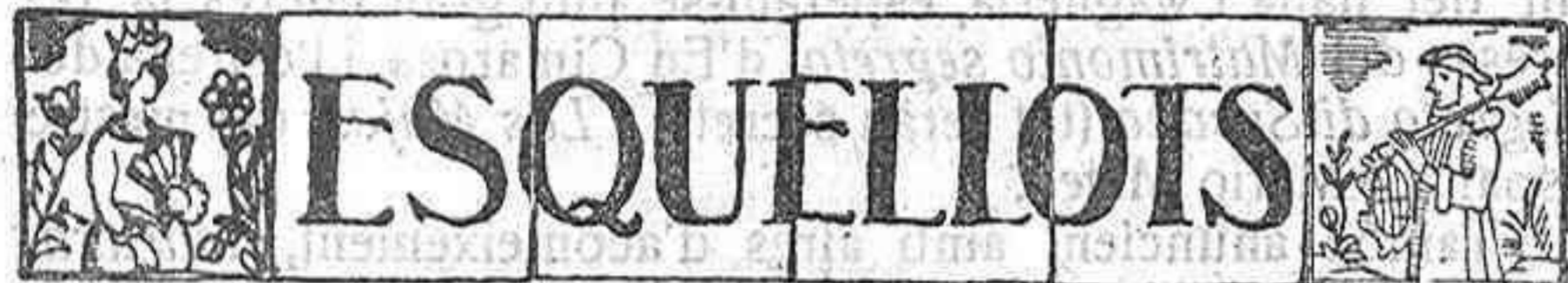

—Ara, dues paraules més.

La Federació Catalana de Clubs de foot-ball inaugurarà diumenge la temporada, amb un partit entre el *Barcelona* i el *Terrassa* en el camp del primer.

La decisió que volien pendre els Clubs de primera categoria de no acudir al Campionat s'ha deixat correr i diuen que oportunament faràn quelcom per a demostrar a l'actual Comitè el seu disgust.

De manera que, per ara, res. Tenim *capitán* per tota una altre temporada. La pau s'ha imposat i el mangoneig també. Ave Cèsar!

Girona—la ciutat immortal—s'ha vist novament pertorbada; aquest cop per les lluites polítiques.

Una llàgrima per a les víctimes, però cal confessar que no ve d'aquí.

El fet és que Girona es desperta, i això és una bona senyal.

L'immortal ciutat feia anys que's moria de son, com si volgués parodiar al seu també immortal general Alvarez de Castro.

Alegreu-vos-en, gironins!

En Pepito Carner ha guanyat la *Flor* en els Jocs de la Bonanova.

Ha guanyat la flor, però el dia de la festa no's va presentar a recollir-la.

Haguessin sigut calés!...

Diu una nota oficiosa:

«Los gobernadores civiles van a publicar circulares con destino a los alcaldes, con objeto de que se proteja a los pájaros.»

A tota mena de pájaros?

Fins als «pájaros de cuenta»?

Es que a molts d'aquests bé prou que'ls protegeix la policia!...

El muerto al hoyo y el vivo al bollo.

Actualment, els veïns de la Barceloneta estan celebrant la seva festa major.

Enguany sembla que s'han lluit, tant per la importància com pel número dels festeigs.

Que s'hi diverteixin.

No tot han d'ésser catàstrofes com la del *Príncipe de Asturias*, que deixà desolades a tantes famílies de la típica barriada.

Ha mort el vell periodista don Teodor Baró.

En vida, en els seus bons temps, com a *patum* i com a autor de *L'estació de la Granota*, n'hi havíem dit de totes. Avui, mort, ens despedim del veterà diarista, llençant una una sincera exclamació:

—Fou un laboriós... Déu l'hagi perdonat!...

Finalment, diumenge a la tarda s'estrenà, al «*Romea*», el tan esperat drama d'En Benedicto XV Sánchez, *La reina inca*.

Fou un èxit.

En Xavier Viura diu que deia a un veí de butaca:

—Vaja, no digueu, que en qüestió d'obres de teatre, sempre hi ha un pitjor.

I el veí li responia amb intent d'halagar-lo:

—Amb això tens raó, veus? Uii!... la teva feia riure molt més!...

Una de les aventatges que portarà la guerra és la d'haver donat a conèixer noves valors, nous matisos i, per tant, nova riquesa al llenguatge.

Així, per exemple: per la ponderació hi ha, mercès a la guerra i sos cronistes, un nou terme plè de justesa. ¿Se vol dir a una persona que és molt pesada? Doncs és molt senzill: Ai, filla, ets més pesada que un article d'En Domínguez Rodiño a *La Vanguardia*!

Dissabte passat s'inaugurà en l'acreditat «Hotel de Oriente» de la Rambla del Mig el nou *Menjador d'hivern*.

La hermosa sala és un va-i-tot de riquesa i de bon gust. El decorat és tant esplèndid i el servei tant exquisit que pot assegurar-se sense por d'errar-la que el tal menjadoret és avui el millor «saló-restaurant» de Barcelona. Un menjador que està a l'altura dels millors estrangers, que convida (pagant) al *gourmet* més llepa-fils i que obre l'apetit a la persona més desganada.

Una coral felicitació al intel·ligent hostatjador, el simpàtic senyor Zanatello.

Les coses, ben explicades...

«Diumenge al matí foren detinguts uns joves que duïen cotilles...»

Mau! joves amb cotilles?

«... embolicades en un farcell i quina procedència no sapigueren explicar.»

Això varia, varia completament.

Els cronistes de societat més importants de Barcelona estan desolats. Ells se pensaven que podrien declarar la veritat ufanosos; però ara no s'atreveixen i, al contrari, temen que la víctima no xerri.

Sí, senyors: *La reina inca* no és de qui es pensen, no. En Benedicto és un beneit assalariat. L'obra és d'En *Donner, Boy* i *Silvano*. Aquest darrer amb prou feines, perquè En *Boy* ja deia: *Silva, no!*

Els ferroviaris del Nord volen fer l'anomenada «vaga de braços caiguts».

Es perillós en aquests moments. Si els ferits francesos se enteren de que aquí hi han *braços caiguts*, ja se n'estàn venint. I ens quedarem sense braços. Perquè ells els colliràn.

Ve't-aquí que això ho poden tenir en compte les autoritats per a després de la guerra.

Res de vaga forçosa de braços caiguts!

Dates memorables per a l'Historia:

1.er d'agost de 1914. — Declaració de la Guerra europea.
24 de setembre de 1916. — Estrena de *La reina inca*, al «*Romea*» de Barcelona.

Se parla d'una senyora *jamona*, que no s'ha pogut casar:

—Ai, ¿sab com li diuen a donya Amparo?

—Còm?

—Diògenes.

—Per què?

—Perquè es cansa buscant un home... i no el troba.

Antoni López, editor, Rambla del Mig, 20, Llibreria Espanyola, Barcelona. Correu: Apartat n.º 2

TELÉFONO 4115

Próximamente aparecerá

EL AÑO EN LA MANO

ALMANAQUE - ENCICLOPEDIA DE LA VIDA PRÁCTICA PARA 1917

"EL AÑO EN LA MANO" PUBLICARÁ INTERESANTES
CURIOSIDADES DE LA GUERRAPRECIOS { Rústica. . . 1'50 ptas.
Tela. . . 2'— "

Elegantísima cubierta impresa a varias tintas

Próximamente aparecerá

LA COLUMNA DE FOC
per GABRIEL ALOMAR
Un tom
Pesetes 3

COLECCIÓN DIAMANTE

TOMO 122

A. de LAMARTINE

RAFAEL

PESETAS 0'50

Voces de Guerra 1914-16
por ROMAN JORI
Un tomo
Pesetas 2'50**¡VERDÚN!**

Diario de las batallas del Mosa

por E. DIAZ-RETG

Un tomo

Pesetas 4

OBRA NUEVA

Valentín Torras Un español prisionero de los alemanes

Un tomo

Pesetas 3'50

NOTA.—Tothom qui vulgui adquirir qualsevol de dites obres, remetent l'import en lliurances del Gir Postal o bé en segells de franqueig al llibreter Antoni López, Rambla del Mig, 20, Barcelona, la rebrà a volta de correu, franca de ports. No responem d'extravios si no's remet, además, un ral per a certificat. Als corresponsals se'ls otorguen rebaixes.

EL NOU ENRAJOLAT DEL PLA DE LA BOQUERÍA

—Eh, que'ns tracten bé?... Sembla un saló de casa bona.
—I tall!... No hi ha com tenir bó amb l'Ajuntament.